

A HEGYEK TANÚJA

Gondolatok és emlékek Laposza József (1948–)
Mőcsényi Mihály-díjas tájépítésről

A GUARDIAN OF THE HILLS

*Thoughts and Memories on Dr. József Laposza (1948–),
Mőcsényi Mihály Prize Winner Landscape Architect*

DÖMÖTÖR TAMÁS

[HTTPS://DOI.ORG/10.36249/64.3](https://doi.org/10.36249/64.3)

BELÉPŐ

Izgatottan léptem be a Krisztina körút fölé magasodó, hatalmas irodaházba.

Az egykor mintegy 700 embert foglalkoztató VÁTI [1] akkoriban, a '90-es évek második felében egyszerre idézte a szocialista nagyvállalatok örökségét, és vetítette előre a multinacionális cégek hangulatát. A szinte végeláthatatlan teremben, polcokkal elválasztott asztaloknál dolgozó szakemberek között haladva, a terem végén találtam rá Laposza Józsefre.

A VÁTI legendás hely volt: egy olyan iskola, ahol a területi tervezők, a településtervezők nagyjai dolgoztak együtt. Egy olyan olvasztótégely, amely képes volt a különböző ágazatok szakembereit összehozni, együtt gondolkodásra serkenteni. Laposza József 1996-tól e szervezet vezető tervezője volt, nagy tapasztalatú és nagy tekintélyű munkatárs. Futólag sokan ismertük, mivel népszerűek voltak területrendezési egyetemi előadásai: egyszerre árulkodtak széles-körű tudományos ismeretekről és a mindennapi tervezői gyakorlat tapasztalatairól. Mindezt a tudást élményszerűen, magával ragadóan volt képes átadni a hallgatónak.

Meglepő és egyben megtisztelő érzés volt az az alázat, odaadó lelkesedés, ahogy a tervezőirodában fogadott

mint diplomamunkáját készítő egyetemistát, és elfogadta segítségkérésemet egy dél-balatoni borút tervének elkészítéséhez. A rengeteg papírtekercs közül előbányászott számomra egy hatalmas térképmásolatot. A halványrözsaszín papíron indigókék vonalak és kódok jelölték a Balaton-környék első- és másodosztályú szőlőtermő területeit. Hosszasan taglalta e tájhasználat fontosságát, a tájalakulási tendenciákat, a területek osztályozási sajátosságait.

A HALADÓ SZELEM

Azokban az években zajlott a dél-balatoni 70-es út tehermentesítését célzó M7 autópálya tervezése. A megbeszélésünknek ez is egy hangsúlyos eleme volt. Harcosan képviselte azt az álláspontot, hogy az új autópályának a szebb napokat látott háttértelepülések (Tab, Lengyeltóti, Marcali stb.) vonalában kellene húzódnia. Álláspontja szerint ez a nyomvonal tudná felhozni a fejlődésben lemaradt településeket, mérsékelni a térségi egyenlőtlenségeket. Mint tudjuk, nem ez a változat valósult meg, számos más szempont, érdek úgy alakította, hogy a mai nyomvonal a part-menti települések számára ad további segítséget, ugyanakkor jelent további terhelést. A konzultációinkat áthatotta egy rendszerelvű, a fejlesztéseket

ENTRY

In excitement, I entered the huge office block towering above Krisztina Boulevard.

At the time, in the second half of the 1990s, VÁTI [1] [Városépítési Tudományos Tervező Intézet - Institute for Town and Regional Planning and Research], which employed about 1,000 people, was both evocative of the legacy of socialist corporations and foreshadowed the atmosphere of multinational design companies. Walking through the endless room and among professionals working at tables separated by shelves, I found József Laposza in the back.

VÁTI was a legendary place: a school where the great regional planners and urban designers worked. It was a melting pot that brought together professionals from different sectors to think together. Since 1996, József Laposza had been a senior planner at the institute, a colleague of vast experience and high esteem. Many of us slightly knew him because his lectures on spatial planning were very popular at the university, since they combined extensive academic knowledge and experience in everyday planning practice. He could channel all his knowledge in an engaging and fascinating manner.

I was surprised and honoured by the humility and dedicated enthusiasm with which he welcomed me, a student working on his thesis, into the design office and accepted my request for help planning a wine route on the southern side of Lake Balaton. He dug out a massive copy of a map from among the many rolls of paper. On the pale pink paper, indigo blue lines and codes marked the first- and second-class vineyard areas of the Balaton region. He discussed at length the importance of land use, the trends in landscape transformation and the classification peculiarities of different areas.

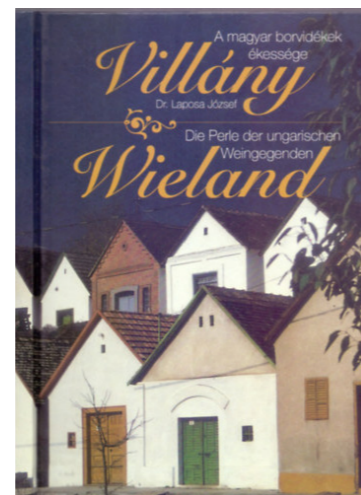
THE PROGRESSIVE SPIRIT

The construction of the M7 highway was in the planning phase in those years, which aimed to relieve the congestion accumulated on main road No. 70, on the southern side of Balaton. This was one of the core elements of our discussion. He fiercely argued that the new motorway should run along the line of backward settlements (Tab, Lengyeltóti, Marcali, etc.) that had seen more prosperous days before. This route would have had a beneficial effect on backward settlements and might have reduced regional disparities. As we know, this is not the version that was finally implemented, since many other considerations and

interests have shaped the final route that fosters further development of the lakeside settlements, but brings additional load at the same time. A systematic, uncompromising approach that balanced development and heritage conservation permeated our consultations. The values of the Mőcsényi school, reflecting an interdisciplinary approach, were also recognisable, which is no coincidence: József Laposza graduated from the Faculty of Horticulture at the University of Horticulture in 1974, majoring in landscape planning. In 1969, at the beginning of his university years, a significant change occurred: Mihály Mőcsényi became the head of the Department of Horticulture, taking over the role from Imre Ormos. The landscape perspective was beginning to emerge, new progressive thinking was beginning to permeate higher education, and a new discipline was being born. In 1968, Mőcsényi defined the fundamental principles of an internationally acclaimed modern approach [2], which laid the foundations for the discipline of landscape planning and management. The role of landscape perception, the interaction between human culture and nature, the landscape as the framework and medium of human existence and the importance of the continuity of the complex heritage reflected in the landscape became increasingly important. All this happened at a time when the „erasing the past for good” approach dominated public thinking - at least in official circles. For it was precisely in this period that a rebellious movement was initiated among the university youth, the young generation, which was dedicated to rediscovering and reviving the traditions (organic architecture, folk dance movement, etc.). József Laposza also discovered the taste of tradition and the importance of folk culture: he knows many folk songs and still likes to sing in good company. As a member of the university choir of the Communist Youth Union's Central Art Ensemble, he travelled to many countries and saw the world, something that only few people could do in the early 1970s. He actively contributed to the cultural life of the university, too. He was involved, for example, in the editing of The Trout Flock [A pisztrángok kara], an evening dedicated to Hungarian literature organised across the border on the legendary University Stage that has become inoperative since then. Later, at his first workplace, he organised a folk singing ensemble (with Marika Havas), which the then director, Sándor Kálnoki Kis, also attended along with 10-20 youngsters, and he even persuaded his colleagues to sing a carol now and then (with his colleague Károly Jávor).

1. ábra/Fig. 1: A szőlő által dominált badacsonyi táj egy 1905-ös képeslapon / The vineyard-dominated landscape of Badacsony on a postcard from 1905

FORRÁS/SOURCE: <https://i.pinimg.com/originals/D2/B8/2A/D2B82ADC48BB7F06F2CFA0B22BA1937C.JPG> 2022. JÚNIUS 30. / JUNE 30 2022

és az értékvédelmet kiegyensúlyozottan kezelő, megalkuvást nem ismerő szemlélet. Felismerhető volt a Mőcsényi-iskola interdiszciplináris megközelítést tükröző értékrendje is, ami nem véletlen: Laposza József 1974-ben végzett a Kertészeti Egyetem Kertészmérnöki Karán, tájrendező szakon. Az egyetemen 1969-ben, azaz épp egyetemi éve kezdetén, jelentős változás történt: a Kertépítészeti Tanszék vezetését Ormos Imrétől Mőcsényi Mihály vette át. A tájszemlélet ekkor kezdett formálódni, egy új, progresszív gondolkodás kezdte áthatni az oktatást, egy új szakterület volt születőben. Mőcsényi egy nemzetközi szinten is korszerű szemlélet alapvetéseit határozta meg 1968-ban [2], amellyel lefektette a tájtervezés-tájrendezés diszciplína alapjait. A táj érzékelésének szerepe, az emberi kultúra és a természet kölcsönhatása, a táj, mint az emberi lét kerete, közege és a tájban megjelenő összetett örökség folytonosságának jelentősége egyre hangsúlyosabbá vált. Mindez akkor, amikor a „múltat végképp eltörölni” szemlélet uralkodott a közgondolkodásban – legalábbis a hivatalos körökben. Ugyanis éppen ebben az időszakban indult meg az egyetemi ifúság, a fiatal generáció körében az a lázadó mozgalom, amely épp a hagyományok újra felfedezését, újraélését tűzte zászlajára (organikus építészet, táncház mozgalom stb.). Laposza József is felfedezte a hagyomány ízét, a népi kultúra fontosságát: rengeteg népdalt ismer, és máig szeret dalra kelni egy jó társaságban. A KISZ Központi Művészegyüttes egyetemi énekkara tagjaként számos országba eljutott, így világot is láthatott, ami a 70-es évek elején keveseknek adatott

meg. Aktív szereplője volt az egyetemi kulturális életnek is. Részt vett például A pisztrángok kara című, határon túli magyar irodalmi est szerkesztésében az azóta megszűnt, legendás Egyetemi Színpadon. Később – első munkahelyén – népdalkört szervezett (Havas Máriával), ahová a 10-20 fiatal mellett az akkori igazgató, Kálnoki Kis Sándor is eljárt, sőt Laposza még regölésre is rávette néha munkatársait (Jávor Károly kollégájával).

A REGIONÁLIS ÉS TELEPÜLÉSTERVEZŐ

Az említett első munkahely a VÁTI, annak Regionális Tervezési Irodája volt. A 70-es évek második felében, a kádári „legvidámabb barakk” korszakában a központi vezetés nagy hangsúlyt fektetett a jólét érzésének biztosítására. Ennek hangsúlyos eszköze volt a szabadidő eltöltése, amely részben állami üdülőkben, részben magánüdülőkben volt lehetséges. A háztáji gazdálkodás és a zártkertek, a vízparti nyaralók megjelenésének és elterjedésének időszaka volt ez, amely együtt járt a tömegturizmust szolgáló fejlesztésekkel, és a kis, magántulajdonú ingatlanok elszaporodásával. Laposza József a VÁTI-ban az üdülőkörzetek fejlesztését szolgáló tervek készítése során a természet- és tájvédelmi munkarészek elkészítését kapta meg. Alkalma volt felmérni és megismerni a Bakony, a Dunakanyar, a Kiskörei víztározó és a Balaton térségi értékeit. Utóbbi tájegység végigkísérte egész életét. A Balaton üdülőkörzet regionális rendezési tervéért 1979-ben Kotsis Lajos által irányított tervezőcsapat tagjaként VÁTI nívódíjat kapott.

THE REGIONAL AND URBAN PLANNER

The mentioned first workplace was the Regional Planning Office of VÁTI. In the second half of the 1970s, with Hungary as the „happiest barrack” during the Kádár era, the central leadership laid a great emphasis on ensuring a sense of well-being. The main means of doing this was leisure, possible to spend either in public resorts or private weekend houses. This was a time of the emergence and spread of backyard farming, allotments, and waterfront holiday homes, coupled with the development of mass tourism and the proliferation of small, private properties. In VÁTI, József Laposza was assigned to prepare the plans' environmental and landscape protection sections of the development plans for the main holiday destinations. He had the opportunity to survey and learn about the heritage of the Bakony Hills, the Danube Bend, the Kisköre Reservoir and Lake Balaton regions. The latter geographic area accompanied him throughout his whole life. In 1979, he and his colleagues were given the VÁTI award of excellence for the regional development plan of Lake Balaton.

In the early 1980s, he was transferred to the Urban Planning Office of VÁTI, where he was appointed head of the Green Space Department. He could also deepen his knowledge in local planning. To do so, he also obtained a degree as a specialist engineer in urban planning and management at the Faculty of Architecture of the Budapest University of Technology (1986). During this period, as an urban planner, he prepared the green space, landscape and environmental sections of the local plans, and coordinated the process of zoning the allotment gardens.

The landscape transformation trends characteristic of the 1960s (like the disintegration of the still alive feudal agriculture and traditional rural life) intensified in the 1980s, the former traditional farmland came under pressure, and the expansion of settlements and the pace of urbanisation significantly increased. He had a first-hand experience of the phenomenon, as he was in charge of the planning group that drew up the development plans for the allotment gardens (former vineyards) of Balaton region. So he clearly saw that culture disappearing. He saw the aesthetic, functional and ecological problems arising in the transforming landscapes. Initially, the allotments were bought by people of modest means, who sought to circumvent the regulatory framework with „creative” solutions. Then even more wealthy owners arrived, with greater aspirations, influence and landscape-shaping impact. Although the process, which accelerated in the 1970s, had already had a significant and tangible impact by the 1980s, at the end of the decade, more than 50% of the area of the Badacsony wine region was still covered by vineyards.

József Laposza witnessed these processes as a regional planner and urban designer. This is how the action area plans for allotment gardens in Balatoncsicsó, Cserszegtomaj, Csopak, Hegymagas, Kisapáti, Lesencefalva, Lovas, Monoszló, Óbudavár, Pálozsnak, Raposka, Szentantalfa, Szentjakabfa, Tagyon, Tapolca and Zánka were prepared between 1982-1984. In 1984, he and his colleagues were awarded the VÁTI award of excellence once again, this time as a recognition of preparing the masterplan of Tatabánya. As usual, he deepened and methodised his newly gained insights with the help of thorough research and analysis. In 1985, within the framework of the Balaton Regional Environmental Research Programme, he carried out a research entitled the „Analysis of problems arising from changes in the land use of allotment gardens, and the effectiveness of regulations, and justification of measures”. Then in 1986, he drafted the chapter on the allotment gardens (with Mária Havas) as part of elaborating the content of action area plans for various purposes.

In the late 1990s, regional planning underwent significant changes. The professional knowledge in the fields of regional and landscape planning has deepened, and we could see an increased supply of experts. Around the turn of the millennium, the legal framework was also established, and the genre of spatial planning was born. József Laposza – whose name had already been the hallmark of high-quality landscape and regional planning – prepared the spatial plans for several counties in VÁTI, and as a senior planner, he led the preparation of the plan for the Balaton Holiday Region (1996-1999), which was first enacted by the Act CXII of 2000.

I was fortunate enough to follow the development of the law from its inception to the present day. A lot of coordination and site surveys accompanied the work. I can confidently say that this process, led by József Laposza on the planning side and Annamária Gerzánics on the legal side, demanded a much deeper analysis, research and negotiation than expected. The two professionals even sacrificed their free time to coordinate the process. The aforementioned M7 highway was a crucial element in the development of the structure plan, and the protection of Lake Balaton's resources was given special attention when preparing the zoning plans. It was clear that the extreme growth in tourism and the intensive agricultural practice in the area in the '90s both put such a load on the lake that resulted in its rapid and extensive degradation. The pollution and eutrophication of the water threatened its flora and fauna and, indirectly, tourism, which, in addition to ecological damage, also threatened an economic collapse of the region. The Balaton Act emerged as an effective tool to stop these processes, and it has now been proven that they can be reversed and brought back to a healthy course. We consulted József Laposza extensively

Az 1980-as évek elejétől a VÁTI Településtervezési Irodájára helyezték át, itt a Zöldfelületi szakosztályt vezette. Elmélyülhetett a település léptékű rendezési tervezésben is, ennek érdekében a városépítés-városgazdaság szakmérnöki oklevelet is megszerezte a Budapesti Műszaki Egyetem Építészmérnöki Karán (1986). Településtervezőként ebben az időszakban a településrendezési tervek zöldfelületi, tájrendezési, környezetvédelmi munkarészeit készítette, és koordinálta a zártkertek rendezésének folyamatát.

A 80-as években, a 60-as évek során megindult tájalakulási tendenciák (az addig élő feudális mezőgazdaság és falusi életforma felbomlása) tovább erősödtek, az egykori hagyományos termőtájról nagy nyomás helyeződött, a települések terjeszkedése, a városodás erős növekedésnek indult. A jelenséget testközelből érezte, hiszen ő irányította a balatoni zártkertek (korábbi szőlőhegyek) rendezési terveit készítő tervezési csoportot. Tisztán látta tehát azt az eltűnőben lévő kultúrát. Látta, hogy milyen esztétikai, funkcionális és ökológiai problémahalmaz keletkezik az átalakuló tájakon: kezdetben a szerényebb anyagi forrásokkal rendelkezők vásárolták a zártkerti ingatlanokat, akik „kreatív” megoldásokkal igyekeztek kijátszani a szabályozási kereteket, majd egyre több módosabb tulajdonos érkezett, nagyobb igényekkel, nagyobb befolyással, nagyobb tájalakító hatással. A 70-es években felgyorsuló folyamat tehát a 80-as évekre már számottevő, jól érzékelhető hatásként jelentkezett, bár a Badacsonyi borvidéken még az évtized végén is a terület több, mint 50%-át szőlőterületek borították.

Laposa József regionális és településtervezőként végigkövette e folyamatokat. Így készültek el 1982-1984 között Balatoncsicsó, Cserszegtomaj, Csopak, Hegymagas, Kisapáti, Lesencefalva, Lovas, Monoszló, Óbudavár, Paloznak, Raposka, Szentantalfa, Szentjakabfa, Tagyon, Tapolca és Zánka zártkert-rendezési tervei. Tatabánya általános rendezési tervéért 1984-ben a Katona Zoltán által irányított tervezőcsapat tagjaként VÁTI nívódíjat kapott. A tőle megszokott módon, alapos utánajárás, elemzések segítségével az ismereteit elmélyítette, rendszerezte. 1985-ben a Balaton regionális környezetvédelmi kutatása program keretében „A zártkertek területfelhasználásának megváltozásából eredő problémák elemzése, a szabályozások hatékonysága, intézkedések megalapozása” terén végzett kutatásokat, 1986-ban pedig a különböző rendeltetésű részletes rendezési tervek tartalmának kidolgozása során a zártkertrendezési tervre vonatkozó fejezetet dolgozta ki (Havas Máriával).

Az 1990-es évek közepétől a regionális tervezés jelentősen átalakult. Térségeink, tájaink tervezésének szakmai ismerete elmélyült, szakember-ellátottsága erősödött. Az ezredforduló környékén a jogi környezet is kialakult, létrejött a területrendezés műfaja (1996.). A tájrendezést és regionális tervezést már korábban magas szinten művelő

Laposa József több megye területrendezési tervét készítette el a VÁTI-ban, és vezető tervezőként a kezdetektől irányította a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet tervének kidolgozását (1996-1999), amelyet először a 2000. évi CXII. törvény helyezett hatályba.

Szerencsém volt a kezdetektől máig végigkövetni a törvény alakulását. Rengeteg egyeztetés, helyszínelés kísérte a munkát. Nyugodt szívvel elmondhatom, hogy az elvártnál sokkal mélyebb elemzést, kutatást, tárgyalást jelentett ez a folyamat, amelynek élén tervezői oldalon Laposa József, a szakjogi oldalon pedig Gerzánics Annamária állt. A két szakember szabadidejét is rááldozva koordinálta a folyamatot. A szerkezeti terv kidolgozásának egyik hangsúlyos eleme volt a már említett M7 autópálya, az övezeti tervlapokban pedig a Balaton erőforrásainak védelme kapott nagy hangsúlyt. Látható volt, hogy a '80-'90-es években extrém méreteket öltő turizmus és a térségben zajló intenzív mezőgazdaság olyan terhet jelent a tónak, amely annak gyors és nagymértékű leromlásához vezet. A víz szennyezése, eutrofizációja annak élővilágát, és áttételesen a turizmust is fenyegette, ami az ökológiai mellett a gazdasági összeomlást is előrevetítette a térségben. A Balaton törvény e folyamatok hatásos eszközeként jelent meg, és mára igazolódott, hogy a folyamatok javíthatók, egészséges mederbe terelhetők. A rendezési terv/törvény későbbi, rendszeres felülvizsgálatai során is sokat konzultáltunk Laposa Józseffel. A megbeszélések során egyértelműen beigazolódtott számomra, hogy nem csak egy kerttervező hozhat létre kreatív terveket, hanem a tájtervezés-területrendezés is lehetőséget ad erre. Egy olyan, több szintű rendezési tervet dolgozott ki a Balaton Üdülőkörzetre, amely példátlan volt addig: az övezetek és szabályok egy többdimenziós rendszert alkottak, amelyek hatékonyan voltak képesek egy erős védelmet nyújtani úgy, hogy mellette kellő rugalmasságot biztosítottak a fejlesztésekhez. Ezt csak alapos tervezői és jogi ismeretek birtokában lehetséges létrehozni, amihez szükséges még a valós helyzet, a valóság árnyalatainak ismerete is.

Az ezredfordulón a Balaton-törvény kidolgozásához kapcsolódóan világossá vált az is, hogy a Balaton-parton kialakult állapotokat külön, részletesebben rendezni kell. Laposa József - Farkas Tibor nyomdokait követve - már a '80-as években felhívta a figyelmet a Balaton-part drasztikus átalakulására. A nagy üdülők, majd a rendszerváltás után a tájba nem illő, magántulajdonú villák elterjedése, a part kisajátítása a tájképre káros hatások erősödését eredményezte. Rávilágított, hogy már akkoriban az Almáditól Füredig tartó partszakasz azért veszítette el vonzerejét, mert az építmények vették át a domináns szerepet: ezek határozzák meg a látványt, míg a természeti, és egyéb élő elemek (pl. szőlőültetvények) visszaszorultak. Mindezek mellett megfogalmaz egy fontos kitétel: „a látvány, a táj szépsége köztulajdon.” [3]

3. ábra/Fig. 3:
Laposa József / József Laposa

during the subsequent regular reviews of the development plan/act. The discussions proved that it is not only a garden designer who can conceive creative designs but landscape planning and spatial planning can also provide the opportunity to do so. He developed an unprecedented multi-level plan for the Lake Balaton Holiday Region: the zones and regulations created a multi-dimensional system that could effectively provide strong protection while also allowing flexibility for development. This can only be achieved with sound planning and legal knowledge, which also requires knowing the actual situation and coping with the nuances of reality.

At the turn of the millennium, in connection with the drafting of the Balaton Act, it also became clear that the situation on the shores of Lake Balaton needed to be regulated in more detail. As early as the 1980s, József Laposa drew attention to a drastic transformation of the shores of Lake Balaton. The spread of large holiday resorts and, after the change of regime, privately owned villas alien to the landscape, and the expropriation of the shore, have led to increased adverse effects on the landscape. He pointed out that the coastline from Almádi to Füred had lost its attractiveness already at that time because the buildings had

taken over the dominant role: they defined the scenery, while the natural and other living elements (e.g. vineyards) had receded. In addition, he makes a crucial point: „*the beauty of the landscape is public property.*” [3]

Illegal land acquisition and construction at the time were not settled after the change of regime, and the earlier violations of the law accelerated with new instances of land occupation. József Laposa also played a significant role in developing the regulatory requirements for the rehabilitation of the shore area of Lake Balaton (in 2000).

His planning activities in Balaton region played a major role in his being awarded the Pro Natura plaque in 1999 for his work for the protection of nature, and the Pro Region award in 2001 for his outstanding regional planning activity.

THE ENTREPRENEUR AND THE COMMONER

The change of regime in 1989 made it possible to set up businesses. As a fundamentally entrepreneurial person, he founded his own company, Környezetterv Kft. in 1991, where he worked for many years with his equally talented colleague Tibor Lázár. Later, as a pensioner, he

Az akkori törvénytelen területfoglalásokat és építéseket a rendszerváltás után nem rendezték, a már korábbi törvényszegések újabb területfoglalásokkal gyorsuló tendenciát mutattak. A Balaton-part menti terület vízpart-rehabilitációs szabályozási követelmények kidolgozásának előkészítésében Laposa Józsefnek szintén meghatározó szerepe volt (2000-ben).

A balatoni tervezési tevékenységének nagy szerepe volt abban, hogy a természet védelméért folytatott munkája elismeréseként 1999-ben Pro Natura emléklapokot kapott, 2001-ben pedig Pro Régió díjban részesült kiemelkedő térségi tervezői tevékenységéért.

A VÁLLALKOZÓ ÉS KÖZEMBER

Az 1989-es rendszerváltás lehetővé tette vállalkozások létesítését. Mint alapvetően vállalkozó szellemű ember, ő is megalapította már 1991-ben saját cégét, a Környezetterv Kft.-t, ahol szintén kiemelkedően tehetséges kollégájával, Lázár Tiborral dolgozott sokáig. Később, nyugdíjasként a Tájterv Műhely Kft., majd 2020-tól a Laposa Műhely Kft. vezetője lett. A magánvállalkozásban településtervezéssel (például Badacsonytomaj, Keszthely, Balatonalmádi, Szigliget, Berhida, Balatonrendes, Ádánd, Alsóörs, Aszófő, Balatonudvari, Andornaktálya, Noszvaj, Balatonakali településrendezési tervei, Balatonederics, Nemesvita településfejlesztési koncepciói), külterület-szabályozással és világörökségi kezelési tervek (Hollókő, Pannonhalma, Tokaj-Hegyalja) készítésével foglalkozott. Több, mint 200 település rendezési tervének készítésében vett részt mint tájrendező szakági tervező, majd később mint vezető településtervező. Nagy szerepe van abban, hogy településtervezőként a kellő tapasztalattal rendelkező tájépítészek is jogosultak lettek e generál feladatkör ellátására.

Számos tudományos és népszerűsítő tudományos és népszerűsítő cikket, valamint tíz könyvet írt, rengeteg előadást tartott konferenciákon. Hirdette a vidék fontosságát, a magyar tájkarakter megőrzésének jelentőségét. 22 újságban jelentek meg cikkei; olyan jelentős folyóiratokban, mint a Hitel, az Élet és Tudomány, a Búvár, a Magyar Nemzet, a Valóság, a Magyar Szemle vagy az Országépítő, de szakmai periodikákban is publikált (Műemlékvédelem, Építész Közlöny, Területrendezés).

A vidékért való küzdelmet a MUT Falutagozatában is folytatta. 2002-ben részt vett „A kertségek és a kertművelés szerepe és jövője, településrendezési, szabályozási javaslatok” kidolgozásában (Ónodi Gáborral és Cros Kárpáti Zsuzsával). Nevéhez fűződik a 2008-ban, Lakiteleken megrendezett „Merre megyünk, uram?” című vidékfejlesztési konferencia.

A közösséghez tartozás és aktív cselekvés mindig élete része volt. Már az egyetemi évei alatt megmutatkozott szervezőkészsége, közösségorientált hozzáállása: az egyetemen sportfelelős volt, labdarúgó találkozót

szervezett. A sport terén is tehetséges és maximalista volt: korábban a Törekvés, majd a Budapesti Honvéd ifjúsági csapatában futballozott, 1966-ban pedig kapusként magyar bajnok és magyar kupagyőztes lett. A sport áthatotta korai éveit, és erősítette állhatatosságát. Diplomamunkáját is sport témában készítette (Tömegsport a városi zöldterületeken, 1974).

A szakmai érdekérvényesítésben is kivette részét. Szakmagyakorlóként évekig dolgozott a Magyar Építész Kamara Tájépítész Tagozatának vezetőségében, és vezetőségi tagja volt az épp megújuló Magyar Tájépítészek Szövetségének (korábban: Magyar Kertépítészek és Tájrendezők Szövetsége).

Természetesen a Balatonért is vállalt közösségi feladatokat. 2005-től megszűnéséig a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Tanácsának tagja volt. Az 1990-es évek közepén a Somlói borvidék titkáráként három évig a Hegyközségek Nemzeti Tanácsa tagjai közé tartozott, és több, mint 10 évig aktívan tevékenykedett a Somló-hegy Alapítvány kuratóriumi tagjaként. A Balatonért tett áldozatos munkáját 2001-ben Balaton-díjjal jutalmazták, 2008-ban pedig Somlóért arany fokozatban részesítették, 2017-ben pedig Szigligetért emlékérmeket kapott.

Mindemellett – mint korábban már szó volt róla – a Kertészeti Egyetem jogutódjaiban számtalan tájépítész hallgatóval ismertette meg a tájtervezés-területrendezés alapjait. Nagyon nagy értéket jelentett, hogy a diákok a „Laposa friss” híreket, információkat első kézből hallhatták egy-egy megyei vagy regionális rendezési terv készületeiről. Őszintén beszélt a tervezési nehézségekről, a realitásokról és az értékekért való küzdelem fontosságáról.

A MAGYAR SZŐLŐTERMŐ TÁJ SZERELMESE

Az ezredfordulóra a Balaton-felvidéken két, példaértékű szakmai nyugvópont alakult ki. Balatonyörökön Mőcsényi Mihály, aki több évtizedes munkájával alakított át egy bányát. Egy tájsebet változtatott nemcsak lenyűgöző otthonná, hanem ezen túl egy ölelő, befogadó, mindig nyitott és biztonságot sugalló közeggé, ahol mi, lelkes fiatal szakemberek is mindig szíves fogadtatásban részesültünk. A másik hely pedig Badacsony lett, ahol Laposa József szintén sok éven át tartó, kitartó munkával újította meg a szőlő- és bortermő tájat. Ez a két helyszín erős példa arra, hogy egy-egy tájépítész a gyakorlatban, két kezével hogyan alakíthatja a tájat, hogyan válthatja kezelhető valósággá azt a szemléletet, amelyet mindannyian magunkban hordozunk. Mindketten szoros kapcsolatba kerültek ezáltal az anyafölddel – azzal a gyakran mára elfeledett anyaggal, amely a létünk alapja, amelynek tapintása, színe, illata egyre kevesebbeknek ismerős.

Laposa József a tapasztalás híve. Ahhoz a Nagy Generációhoz tartozik, amely ráeszmélt és vallja, hogy el kell

became the manager of Tájterv Műhely Kft. and from 2020 of Laposa Műhely Kft. In the private sector, he focused on local planning (e.g. local plans for Badacsonytomaj, Keszthely, Balatonalmádi, Szigliget, Berhida, Balatonrendes, Ádánd, Alsóörs, Aszófő, Balatonudvari, Andornaktálya, Noszvaj, Balatonakali, and urban development programmes for Balatonederics and Nemesvita), zoning of non-built areas, and the preparation of World Heritage Site Management Plans (Hollókő, Pannonhalma, Tokaj-Hegyalja). He was involved in preparing more than 200 local plans as a landscape planner and later as a senior urban planner. He has played a major role to achieve that landscape architects with sufficient experience have also become entitled to prepare local plans.

He has published hundreds of scientific and informative articles, written ten books and given numerous presentations at conferences. He promoted the importance of the rural countryside and preserving the Hungarian landscape character. His articles have been published in 22 journals, including Hitel, Élet és Tudomány, Búvár, Magyar Nemzet, Valóság, Magyar Szemle and Országépítő, but he has also published in professional periodicals (Műemlékvédelem, Építész Közlöny, Területrendezés).

He also continued to fight for the countryside in the Village Division of the Hungarian Society of Urban Studies. In 2002, he participated the elaboration of „The role and future of allotments and gardening, planning policy proposals” (with Gábor Ónodi and Zsuzsa Cros Kárpáti). His name is associated with the rural development conference „Where are we going, sir?” organised in Lakitelek in 2008.

Being part of a community and active has always been part of his life. During his university years, he already showed his organisational skills and community-oriented attitude: he was in charge of sports at the university and organised football matches. He was also talented and a perfectionist in sports: he played football for Törekvés and then for the youth team of Budapest Honvéd, and in 1966 he became Hungarian champion and Hungarian Cup winner as a goalkeeper. Sport permeated his early years and strengthened his perseverance. His master thesis was also written on sport (Mass sport in urban green spaces, 1974).

He also played his part in professional advocacy. As an active professional, he worked for many years as a board member of the Landscape Architects Department of the Hungarian Chamber of Architects, and was a board member of the renewed Hungarian Association of Landscape Architects (formerly the Hungarian Association of Garden Designers and Landscape Planners).

Of course, he also took on community tasks for the benefit of Lake Balaton. From 2005 until its termination, he had been a member of the Balaton Uplands National

Park Council. In the mid-1990s, he had been secretary of the Somló Wine Region for three years and a member of the National Council of Wine Communities, and for more than 10 years, he had been an active member of the board of trustees of the Somló Hill Foundation. In 2001, he was awarded the Balaton Prize for his sacrificial work devoted to Lake Balaton, while in 2008, he received the Gold Degree for Somló, and in 2017 he was granted the Szigliget Commemorative Medal.

In addition, as mentioned earlier, he has introduced countless landscape architecture students to the basics of landscape and spatial planning in the successor universities to the University of Horticulture. It was invaluable for the students to hear the „Laposa fresh” news first-hand and be informed on the preparation of county or regional spatial plans. He spoke frankly about the difficulties of planning, the realities and the importance of fighting for values.

LOVER OF THE HUNGARIAN VINEYARD LANDSCAPE

By the turn of the millennium, two exemplary professional points of reference had been established in the Lake Balaton region. One of them in Balatonyörök, where Mihály Mőcsényi reclaimed a former quarry through decades of hard work. It transformed a damaged landscape into not only an enthralling home but also an embracing, welcoming, always open and safe environment where we, enthusiastic young professionals, always had a warm welcome. The other one in Badacsony, where József Laposa has also spent many years restoring the vineyard landscape. These two sites are a strong example of how a landscape architect can, in practice, shape the landscape with his or her two hands and turn the vision we all carry into a tangible reality. They both came into close contact with the mother earth – the often forgotten substance that is the basis of our existence, whose touch, colour and smell are familiar to fewer and fewer.

József Laposa believes in experience. He belongs to a Great Generation that has realised and believes that we must go wherever our heritage can still be discovered. It is necessary to survey, document and synthesise the knowledge still available and which, as a result of socio-economic processes, may disappear before our eyes and sink into eternal obscurity. Hereby, he continues the work in our field that Ferenc Sebő and Béla Halmos [4], as well as György Martin and Sándor Tímár, represented in the genre of folk music and folk dance when following the footsteps of Béla Bartók and Zoltán Kodály.

For him, the pure source is the place, the vineyard landscape. Between 1975 and 1983, together with several colleagues, he spent his free time in the allotment gardens of the Balaton Uplands, surveying the former and

4. ábra/Fig. 4: A Laposa család a rendszerváltás idején / *The Laposa family, at the time of the change of the political regime in Hungary*

5. ábra/Fig. 5: Az ArchDaily díjas Laposa borászat, 8261 Badacsonytomaj, Római út 197. Építész tervező: Kis Péter, fotó: Batár Zsolt / *The ArchDaily award-winning Laposa winery, 8261 Badacsonytomaj, Római út 197. Architect designer: Péter Kis, photo credit: Zsolt Batár*

FORRÁS/SOURCE: [HTTP://WWW.KITERVEZTE.HU/EPULETEK/IPAR-MEZOGAZDASAG/](http://www.kitervezte.hu/epuletek/par-mezogazdasag/)
LAPOSA-BORASZAT-BADACSONYTOMAJ 2022. JÚNIUS 29. / JUNE 29 2022

menni oda, ahol az örökségünk még feltárható. Fel kell mérni, majd dokumentálni, rendszerezni kell azt a tudást, amely még fellelhető, és amely a társadalmi-gazdasági változások következtében a szemünk láttára válhat az enyésztetté, és merülhet örök homályba. Ezzel szakterületünkön azt a munkát folytatja, amelyet Bartók Béla és Kodály Zoltán nyomdokain Sebő Ferenc és Halmos Béla [4], Martin György és Tímár Sándor képviselt a népzene, néptánc területén.

Számára a tiszta forrás a hely, a bortermő táj. 1975 és 1983 között több kollégájával együtt a Balaton-felvidéki zártkerteket járta szabadidejében, felmérték az egykori és átalakuló szőlőhegyi tájat. Az itt szerzett tapasztalatok, ismeretek alapján írta meg első könyveit. Tudását „A borvidék, mint tájalkotó tényező” című doktori dolgozatában is összegezte, amelyet 1983-ban védett meg.

1985-től a szőlészet-borászat területén tovább mélyítette az ismereteit: muzeológusként dolgozott a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban. 1994-1995 között a múzeum főigazgató-helyettese lett, míg a következő évben Paksy Gábor, akkori vezérigazgató vissza nem csábította a VÁTI Területrendezési Irodájába. Az itt eltöltött bő tíz évben számos kiállítás fűződött a nevéhez, például „A magyar szőlészet és borászat története” vagy „A magyar kertészet története”. A munkája során látóköre kiszélesedett, átfogó képet kapott az egész ország bortermő tájairól. 1988-ban, a Balaton-felvidéki szőlőhegyekről írt könyvében [5] is már erősen megjelenik a tájszemlélet, egy komplex, átfogó helyzetfeltárást készít, rávilágítva az átalakulási

folyamatokra is. Az aktuális állapot adatait azokról a rendezési tervekből, zártkertkutatói anyagokból vette, amelyek a VÁTI -ban készített kollégáival. A borvidéket tehát nemcsak romantikus látképként értelmezi, hanem rávilágít a hozzá kapcsolódó életforma megőrzésének, felélesztésének szükségességére, sőt a gazdasági-pénzügyi háttér megteremtésére is. A kisüzemi gazdálkodás felélesztése a szocializmus idején nem volt szokványos, de ennek működőképességére konkrét számításokat is felvázolt. E könyvében a szándékait így magyarázza:

„Meg kell állítani a magyar táj pusztulását. Ez természetesen nem a régihez való öncélú ragaszkodás, s nem gát a fejlődés előtt. Ellenkezőleg, a régi és az új összhangját teremtenék meg, szemben az eddigi gyakorlattal, amikor a régít egyáltalán nem vagy alig vettük figyelembe.” (Laposa, 1988, pp. 88)

BORBARÁTOK

A '90-es években a magyar bortermő táj drámai átalakuláson ment keresztül. A szocialista nagyüzemi termelés összeomlása, a feldolgozóipar privatizációja következtében a síkvidéki szőlőtermesztés dominanciája visszaszorult. A szőlőhegyekre elkezdtek visszakúszni a termőterületek. Ugyanakkor a zártkertek és a szőlővel borított, kiváló kilátással bíró domb- és hegyoldalak nyaralóvá vagy lakóterületté alakítása is felgyorsult. Laposa József folyamatosan dokumentálta ezt az átalakulást, és segítette, ösztönözte az új, családi borászatok létesítését. Tudta, hogy ez az igen értékes termő-táj számottevő

changing vineyard landscape. He wrote his first books based on the experience and knowledge he gained here. He summarised his knowledge in his doctoral thesis, „The wine region as a landscape forming factor”, which he defended in 1983.

From 1985, he further deepened his knowledge in viticulture and oenology, working as a museologist at the Museum of Hungarian Agriculture. Between 1994-1995, he became Deputy Director-General of the museum until the following year when Gábor Paksy, then Chief Executive Officer, lured him back to the Spatial Planning Office of VÁTI. In his more than ten years at the museum, he organised several exhibitions, such as „The History of Hungarian Viticulture and Oenology” and „The History of Hungarian Horticulture”. His work broadened his horizons, giving him a comprehensive view of the vineyard landscapes of the whole country. In his book, published in 1988, about the vineyards of the Balaton Uplands [5], the landscape perspective is already strongly present. He makes a complex, comprehensive observation of the situation, highlighting the transformation processes. He took the data characteristic of the actual status from the development plans and enclosed garden surveys that he and his colleagues had prepared at VÁTI. Accordingly, he does not only define the wine region as a romantic prospect of the landscape but also highlights the need to preserve and revive the lifestyle associated with it and even to create an economic and financial background. The revival of small-scale farming under socialism was not typical, but he also outlined concrete calculations for its feasibility. In his book, he explains his intentions as follows:

„The degradation of the Hungarian landscape must be stopped. This is certainly not a self-serving clinging to the old or a progress barrier. On the contrary, we would be creating a harmony between the old and the new, as opposed to the practice so far, when the old was hardly taken into account, or not at all.” (Laposa, 1988, pp. 88)

FRIENDS OF WINE

The Hungarian wine-growing landscape underwent a dramatic transformation in the 1990s. The collapse of socialist large-scale production and the privatisation of the processing industry led to a decline in the dominance of vine growing in the lowlands. Vineyards started to reappear on the hills. At the same time, there has been an acceleration in the conversion of allotment gardens and vineyard hillsides with excellent views into holiday homes or residential areas. József Laposa continuously documented these changes, and supported and encouraged the establishment of new family wineries. He knew that our country could utilise the precious production areas as a significant economic opportunity by growing production of high-quality wines, which would also boost

other small-scale production sectors. On the other hand, in addition to these products, the presentation of traditional land use is an essential element of the emergence and development of quality tourism. József Laposa is considered a pioneer when it comes to reasoning about the development of wine regions at a regional scale. As early as 1991, he drew up a tourism development proposal outlining a study plan for a wine route on Somló Hill. This was later (in 1992) supplemented by the rural development programme for the micro-region around Somló.

The development of wine routes in Somló was still to come (the association supporting it was founded in 2000) when Villány wine region, the fastest-growing after the change of the regime, was the first to implement an effective wine route development, and stood as a model for regional development resources. In addition to the landscape, the success had many ingredients: the expertise of local wine-makers, an agile and progressive-thinking mayor, Leonóra Becker, and the Villány-Siklós Wine Road Association, founded in 1994, were equally important factors. József Laposa also played an important role in promoting the wine region. He wrote two books on Villány (1992, 2001 [6]), but his 2007 book on Hungarian wine regions [7], published in Polish and English, also supported the international recognition. His first book about Villány [8], mentioned before, was also published in several languages. The publication promoted our country at the 1993 World Horticultural Exposition in Stuttgart, where the Hungarian garden was designed by Mihály Mócsényi and symbolised the Villány vineyard, promoting the wines produced in the region. In this way, he has also contributed to further strengthening the international reputation of Villány and the quality of the Hungarian wine industry.

The success story of Villány also inspired us, university students of the time, who were sensitive to topics of regional development and the vineyard landscapes landscapes, and an enthusiastic team was formed around Mihály Mócsényi and József Laposa. After graduating from university, a lot of us found our workplace in VÁTI, and two of us chose wine route development as the subject of our theses: Sándor Bardóczi prepared a special regional development plan for the Tokaj, while I prepared a plan for the Balatonboglár wine region with the same scope. During the preparation of my thesis, József Laposa devoted much of his time to consult with me, and I had the opportunity to participate in a series of interviews he made with renowned wine-makers of the Lake Balaton region. Throughout the trips, I could experience how the creative man stands behind the landscape, how he cooperates with nature, and what operates this „dialectic” relationship, as Mócsényi called it. I got a first-hand experience of the work involved in establishing and maintaining

gazdasági súlyt jelenthet hazánknak egyrészt a magas minőségű borászati termékek elterjedése révén, ami más kistermelői ágazatok fellendülését is magával hozza. Másrészt – e termékek mellett – a minőségi turizmus megjelenésének és erősödésének fontos eleme a hagyományos tájhasználat bemutatása. A borvidékek fejlesztéséről való, térségi szintű gondolkodás egyik úttörője Laposa József. Már 1991-ben idegenforgalmi fejlesztési javaslatot készített, amely a Somló-hegyre készült borút tanulmánytervét vázolta fel. Ez később (1992-ben) a Somló-vidék kistérségi területfejlesztési programjával egészült ki.

A somlói borútfejlesztés még váratott magára (az ezt támogató egyesület 2000-ben alakult meg): a rendszerváltás után a leggyorsabban felfutó Villányi borvidék tudott először hatékony borút-fejlesztést végrehajtani, amely mintaértékű térségi fejlesztő erővel rendelkezett. A sikernek – a táji adottságok mellett – számos összetevője volt: a helyi borász szakértelem, egy agilis és progresszív gondolkodású polgármester, Becker Leonóra, valamint a mögötte álló, 1994-ben alakult Villány-Siklói Borút Egyesület is fontos tényező volt ebben. A borvidék népszerűsítésében, felfuttatásában Laposa Józsefnek is szerepe volt. Villányról két könyvet is írt (1992, 2001 [6]), de a magyar borvidékekről, 2007-ben kiadott, lengyelül és angolul megjelent könyve [7] is segítette a nemzetközi népszerűsítést. Előbb említett, Villányról írt első könyve [8] szintén több nyelven is megjelent. A kiadvány hazánkat népszerűsítette azon az 1993-as Stuttgarti Kertészeti Világkiállításon, amelynek magyar kertjét Mócsényi Mihály tervezte, és a villányi szőlőhegyet szimbolizálta, egyben reklámozta az ottani borokat. Ezzel is hozzájárult, hogy Villány és a magyar minőségi borászat nemzetközi népszerűsége tovább erősödjön.

Villány sikere minket, a térségfejlesztés, valamint a szőlő- és bortermő táj iránt érzékeny akkori egyetemi hallgatókat is fellelkesített, és egy lelkes csapat alakult ki Mócsényi Mihály és Laposa József körül. A társaságból az egyetem befejezése után többen a VÁTI-ban helyezkedtek el, ketten pedig a borút-fejlesztést választottuk diplomamaként: Bardóczy Sándor a Tokaji, magam a Balatonboglári borvidék speciális térségfejlesztését dolgoztuk ki. Diplomamunkám készítése során Laposa József rengeteg időt szánt a konzultációkra, és vele tarthattam azon az interjúorozaton, amelyet a Balaton környékén alkotó neves borászokkal készített. Az utak során valóságosan megtapasztalhattam azt, hogy a táj mögött hogy áll az alkotó ember, hogy dolgozik együtt a természettel, milyen ez a Mócsényi által „dialektikusnak” nevezett kapcsolat. Testközelből láthattam, milyen munka a termőtáj kialakítása, fenntartása, egy borászat és a borturizmus működtetése. Bebizonyosodott számomra, hogy milyen fontos, hogy ott legyünk, testközelből érezzük a domborzat sajátosságait, a talajt, a napot, a szelet, a növények illatát és közvetlenül beszéljünk a tájat formáló emberrel, a táj gazdájával.

Laposa József a magyar borkultúra terjesztését több területen is felvállalta. Több borbemutóján vettem részt, ahol a tüzes borokhoz illő, lánglelkű előadásokban ismertette a bor születését, a készítés filozófiáját, és ehhez mindig hozzákapcsolódott a szőlő, a talaj, az alapkőzet és a táj bemutatása. A borokon keresztül így hatékonyan tudta átadni a tájszemléletet, a hely fontosságát, és megértetni ember és természet szimbiózisát.

2000 és 2010 között a korszak talán legmagasabb színvonalú szaklapjában, a Borbarát magazinban folyamatosan közölt cikkeket a „Földalatti Mennország” állandó rovat vezetőjeként. Emellett – a korábban említettek mellett – a Borigó című szak- és ismeretterjesztő folyóiratokban is jelentek meg cikkei. Részt vállalt a Bor és Piac magazin Magyarország Legszebb Szőlőbirtoka pályázatának szempontrendszerének kidolgozásában és zsűrizésében. Rengeteg szakmai konferencián és egyéb rendezvényen tartott élménydús, érzelmekkel átítatott szakmai előadásokat. Lelkesedése mindig magával ragadta a közönséget, a táj és a bor együttes ismerete pedig unikális élménnyé varázsolta előadásait.

Tudását ebben az időszakban is számos könyvben gyűjtötte össze:

- Pincejárás – Utazás a magyar borok világában (Mezőgazda Kiadó, 1999 és 2001)
- Balatoni borok (Kossuth Könyvkiadó, 2003)
- Balatoni tájak – Balatoni borok (Adu-Print, 2004)
- Borospincék mélyén (Corvina, 2005).

Könyvei is az igényességet tükrözik nem csak a tartalom terén: éveken át szoros munkakapcsolatban volt Dékány Tibor urbanistával és fotográfussal, akivel együtt készítették magas minőségű fotóanyaggal illusztrált kiadványaikat.

Munkásságáért tagjai közé fogadta a Magyar Borkadémia, a Somlói Borrend, a Tokaji Borlovagrend és a Vinum Vulcanum Badacsonyi Borlovagrend.

CSALÁDI ÉRTÉKEK

Budapesti, kőbányai kádárcsaládból származó fiatalemberként badacsonyi lányt vett feleségül. Így már talán megismerkedésükkor is közös téma lehetett a szőlő és a bor. Nórával máig minden nehézségen keresztül együtt küzdő, sikeres párost alkotnak. Kezdetben boldogan művelték 800 négyszögöl, Nóra szüleitől örökölt badacsonyi szőlőjüket. A rendszerváltás után, kárpótlásból sikerült nagyobb területet megvásárolniuk. A szőlő után annak feldolgozása is megindult, a Laposa pince hamar összefonódott a minőség fogalmával.

Az 1980-as években született meg a 3 gyermek. Várható volt, hogy Laposa József lelkesedése és hitelessége nemcsak az egyetemi hallgatókat, de saját gyermekeit is előbb-utóbb magával ragadja. A legidősebb gyermek, Bence, belenőtt a borászokdába,

farmland, managing a winery and wine tourism. I realised how important it is to be present there, to feel the topography, the soil, the sun, the wind, the smell of the plants, and to talk directly to the person who shapes the landscape, the landowner.

József Laposa has undertaken the promotion of Hungarian wine culture from several aspects. I attended many of his wine tastings, where he gave fiery presentations about the birth of wine authentic to the subject and the philosophy of making it, and he always combined it with a presentation of the grapes, the soil, the bedrock and the landscape. Through wine, he could effectively convey the landscape perspective, the importance of the place and understand the symbiosis between man and nature.

Between 2000 and 2010, he published articles as the head of the regular column „Underground Heaven” in *Borbarát*, a magazine that probably maintained the highest standards throughout the era. In addition to those mentioned above, his articles have also been published in the professional and educational volumes of the journal called Borigó. He was involved in developing and judging the criteria for Hungary’s Best Vineyard competition organised by the magazine *Bor és Piac*. He has given engaging and emotional presentations at many professional conferences and other events. His enthusiasm has always captivated audiences, and his combined knowledge of the landscape and wine has made his lectures a unique experience.

He summarised his knowledge in a number of books during this period, too:

- *Pincejárás – Utazás a magyar borok világában* (Cellar tour – Journey in the World of Hungarian Wines) (Mezőgazda Kiadó, 1999 and 2001)
- *Balatoni borok* (Balaton Wines) (Kossuth Könyvkiadó, 2003)
- *Balatoni tájak – Balatoni borok* (Balaton landscapes – Balaton wines) (Adu-Print, 2004)
- *Borospincék mélyén* (At the bottom of wine-cellars) (Corvina, 2005)

These books also reflect his high standards, not only in terms of content: for many years, he had a close working relationship with urbanist and photographer Tibor Dékány, with whom they produced their publications illustrated with high-quality photographic material.

As a recognition of his oeuvre, he was accepted as a member of the Hungarian Wine Academy, the Somló Wine Order, the Tokaj Confrérie and the Vinum Vulcanum Badacsonyi Confrérie.

FAMILY VALUES

As a young man with roots in a cooper family in Budapest, he married a girl from Badacsony. So perhaps even when they first met, grapes and wine were a theme of shared interest. With Nóra, they are still a successful couple,

fighting together through all the difficulties. In the beginning, they happily cultivated the 0.7-acre of Badacsony vineyard inherited from Nóra’s parents. After the regime change, they managed to buy more land with the help of governmental compensation. After cultivating the land, they also started to process the fruit of the work, and the Laposa cellar soon became synonymous with quality.

Their three children were born in the 1980s. It was expected that the enthusiasm and authenticity of József Laposa would sooner or later captivate not only the university students but also his children. The eldest child, Bence, has grown into wine-making, the love towards Badacsony, and has been walking the vineyards with his father since childhood. Badacsony became the second home of their two daughters, Lilla and Zsófia, who also worked in the cellars with the men, and they also contributed to the development of the family business, which is still growing today.

Today, Laposa farms can also be found on the sides of the basalt hills of the Balaton Uplands – Badacsony, Gulács, Csobánc, Köves Hill, Tóti Hill, Bács Hill – which now comprise about 22 hectares altogether, with a further 14 hectares cultivated under a lease. The family is still at the forefront in preserving the areas best suited to viticulture and traditional land use, but wine tourism is also a growing segment. The family members consider it important to widen the Balaton’s seasonal offer and bring together local entrepreneurs. Laposa has become a brand in the wine and wine tourism industry. A brand that, in addition to quality wine, also impersonate the revitalisation of Badacsony and the Balaton region. Today, the Laposa name is associated with preserving values and progressiveness. An excellent architectural example is the basement building complex built by the family, which won an international architectural award (Archdaily Award) in 2010 in the category of industrial buildings, reflecting a creative blend of traditional form and scale with new solutions.

FURTHER ON

József Laposa’s complex approach, openness, courage and faith are passed down in the family and live on within his students and colleagues. The humility accompanying the winery’s generational change is exemplary, allowing the family business to evolve towards a wine-making, business development and image that is in line with today’s needs, attitudes and dynamics. His descendants also appreciated this, as shown by the creation of the wine called „My Daddy’s world”.

Even in retirement, he has remained to be the same person, who is continuously planning, active, researching and creating. He is currently preparing the plans for a geographical unit of five municipalities, the Nivegy Valley. This is true landscape planning work that progressively

Badacsony szeretetébe, édesapjával gyerekkorától fogva járta a szőlőhegyeket. A szintén velük pincéket járó két lánynak, Lillának és – a két borász diplomával rendelkező – Zsófiának is Badacsony lett a második otthona, és ők is hozzájárultak a családi vállalkozás felfuttatásához, amely ma is folyamatosan fejlődik.

Mára a Balaton-felvidéki bazalthegeyeken – Badacsony, Gulács, Csobánc, Köves-hegy, Tóti-hegy, Bács-hegy – oldalain is találhatunk Laposá birtokot, amelyek ma már összesen 22 hektárt tesznek ki, további 14 hektárt művelnek bérben. A szőlőtermesztésre legalkalmasabb területek és a hagyományos tájhasználat megóvásában a család továbbra is élen jár, de emellett a borturizmus is egyre erősebb szegmens. Fontosnak tartják a balatoni szezon kiszélesítését, a helyi vállalkozók összefogását. Mára a Laposá név brand lett a borászatban és a borturizmusban. Egy olyan brand, amely a minőségi bor mellett Badacsony és a Balaton térség felvirágoztatását is jelenti. A Laposá névhez ma hozzátartozik az értékek megőrzése és a progresszivitás. Erre egy kiváló építészeti példa az általuk épített pince épületegyüttes, amely 2010-ben nemzetközi építészeti díjat (AchDaily díj) nyert ipari épület kategóriában, és tükrözi a hagyományos forma és lépték kreatív, új megoldásokkal való ötvözését.

TOVÁBB

Laposá József komplex szemlélete, nyitottsága, bátorsága és hite tovább öröklődik a családban, és tovább él tanítványaiban, munkatársaiban. Példaértékű az az alázat, ahogy a generációváltás végbement a borászatban, és a gyermekek által a mai igényeknek, szemléletnek, dinamikának megfelelő borkészítés, vállalkozásfejlesztés és arculat felé engedte fejlődni a családi vállalkozást. Ezt az utódok is megbecsülték, amit az Apukám Világa bor megalkotása is mutat.

Ő nyugdíjasként sem tétlenkedik, megmaradt ugyanannak a mindig tervező, tevékeny, kutató és alkotó embernek. Jelenleg öt településből álló földrajzi egységet, a Nivegy-völgy településeit közösen, együttesen tervezi. Igazi tájtervezési munka, amely progresszív módon a határokat feszegeti – nemcsak módszertani szempontból, de szó szerint is: a települések között még területcsere is megvalósult.

Továbbra is tartja előadásait a szőlőhegyek átalakulásáról, a beépítés megfékezésének lehetőségeiről. Folyamatosan ír, legutóbb egy Kisfaludy Sándorról írt cikke jelent meg az Élet és Tudomány-ban [9]. 2020-ban ismét újabb

könyvet jelentetett meg szeretett tájegysége, a Badacsony történetéről [10]. Az igényes kiadvány összegzi tudását, és jól tükrözi a szerzőt: megjelenik benne a muzeológus-táj-történész, a tájtervező, a szőlész-borász. Mindez egy olyan történetmesélő leírásában, akit mindig élvezet hallgatni, olvasni.

Könyvében hangsúlyos szerepet kap az Esterházy család is, akik saját termésű badacsonyi borokat palackoztak, de aktívan részt vettek a térség fejlesztésében is (pl. Kisfaludy út kialakítás), és képviselték a térség fejlesztési érdekeit a nagypolitikában. Azon dolgoztak, hogy Badacsony ne csak nyári, hanem őszi, téli és tavaszi üdülőhely is legyen a külföldieknek és a magyaroknak. A nagy elődök nyomdokait követi Laposá József is. Az Esterházyakét, és az Esterházyakat szintén kutató Mócsényi Mihályét.

Több évtizedes munkáját igazolja, hogy a badacsonyi borászat meghatározó szereplőjeként 2022-ben Magyarország Köztársasági Elnöke, Áder János, Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetésben részesítette a badacsonyi borvidéket meghatározó borászati, illetve tájrendezési és tájépítészeti munkája, valamint a borász szakma épített és írott emlékeinek megőrzését szolgáló irodalmi tevékenysége elismeréseként.

Laposá József ma is a badacsonyi tanúhegyen él. Nap mint nap tanúja a táj átalakulásának, és folyamatosan tanúságot tett és tesz arról, hogy tájépítészként valóban lehet a tájat építeni: a fizikai környezetünkben is, de ugyanúgy az elmékben, lelkekben és a hely szellemében is. Sokszínű és gazdag élete – amely még bizonyára rejteget fordulatokat és újabb alkotásokat - egy egységes fonalra fűzhető fel: egy folyamatos építkezés tudásban, tettekben, családban, egzisztenciában. Egy olyan életmű építése, amely méltán érdemelte ki 2021-ben a tájépítészeti szakterület elismerését, a Mócsényi Mihály-díjat [11]. ©

pushes boundaries – not only methodologically but also literally, as land swap has even been realised between municipalities.

He continues to lecture on the transformation of vineyards and ways of restraining urbanisation. He writes constantly, his most recent article on Sándor Kisfaludy was published in *Élet és Tudomány* [9]. In 2020, he published another book on the history of his beloved region, Badacsony. [10] This sophisticated publication sums up the author's deep domain knowledge and reflects his personality: the museologist-landscape historian, the landscape designer, the vine-grower and the wine-maker. All this from a storyteller who is always a pleasure to listen to and read.

In his book, the Esterházy family also plays a prominent role, bottling self-produced Badacsony wines and actively participating in the region's development (e.g. the construction of Kisfaludy Road) and representing the development interests of the region in the broader political ecosystem. They had been working to make Badacsony not only a summer holiday destination but also to provide an option for foreigners and Hungarians for leisure during autumn, winter and spring. József Laposá

follows in the footsteps of his great predecessors. That of the Eszterházy and that of Mihály Mócsényi, who also researched the members of the Eszterházy family.

The fact that János Áder, President of Hungary, awarded him the Hungarian Golden Cross of Merit in 2022 for his work in the field of viticulture, landscape planning and landscape architecture, as well as for his literary activity in the preservation of the built and written heritage of the wine-making profession, is a testament to his decades of hard work as a leading figure in the Badacsony wine region.

József Laposá still lives on the Badacsony butte. He witnesses the transformation of the landscape every day and has continued to witness that, as landscape architects, we can indeed build the landscape: in our physical environment, but also in our minds, souls and the genius loci. His colourful and rich life – which indeed still harbours twists and turns and new works – can be strung together in a single thread: a continuous construction of knowledge, deeds, family and existence. The edifice of a life's work deserved to be awarded the Mócsényi Mihály Prize in 2021, as a recognition from the landscape architecture profession. [11] ©

- 1993-tól teljes nevén: VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési, Urbanisztikai és Építészeti Részvénytársaság / Starting from 1993, its full name had been: VÁTI Hungarian Public Limited Company for Regional Development, Urban Planning and Architecture [VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési, Urbanisztikai és Építészeti Részvénytársaság]
- Mihály Mócsényi: "A táj és zöldterület fogalmi problémái a tájrendezés szempontjából (The conceptual issues of the landscape and green space from the aspect of landscape planning). Településtudományi Közlemények, vol. 21, pp 66-76.
- József Laposá: Szőlőhegyek a Balaton-felvidéken (Vineyards of the Balaton Uplands). Mezőgazdasági Kiadó, 1988. pp. 13.
- Halmos Béla városépítészként szintén a VÁTI munkatársa volt (1970-72, majd 1979-1982 között), és több Balaton-felvidéki település általános rendezési tervét készítette (Diszel, Salföld, Ábrahámhegy).

- / Béla Halmos also worked for VÁTI as an urban architect (1970-72, then 1979-1982), and prepared the master plans for several settlements in the Balaton Uplands (Diszel, Salföld, Ábrahámhegy).
- József Laposá: Szőlőhegyek a Balaton-felvidéken (Vineyards of the Balaton Uplands). Mezőgazdasági Kiadó, 1988
 - Laposá József: Villány. Adu-Print, 2001.
 - Laposá József: Wines and Vineyards of Hungary. PBC, 2007.
 - Laposá József, Dékány Tibor: Villány – A magyar borvidékek ékessége/Villány – The Jewel of Wine Regions/Die Perle der ungarischen Weingegenden – Wieland. Officina Nova, 1992.
 - József Laposá: „ARCZCZAL BADACSONY FELÉ – Kisfaludy Sándor a Szerelem, a Mámor hegyén” (FACING BADACSONY – Sándor Kisfaludy on the hill of love and fume). Élet és Tudomány vol. LXXVII. No. 23. June 10 2022, pp. 742-745.

- Laposá József: Badacsony a magyar borvidékek ékessége. A szerző saját kiadása, 2020. / József Laposá: Badacsony: the jewel of the Hungarian wine regions. The author's self-published work, 2020.
- Laposá József a kitüntetését "a táji örökségre építő, elmélyült és újító tájtervezői munkájáért, a területrendezési tervezés módszertanának megalapozásáért, a magyar bortermő táj hagyományainak újraélesztése érdekében végzett példamutató tevékenységéért, valamint kutatói és publikációs munkásságáért" kapta. / József Laposá received the award "for his in-depth and innovative work as a landscape planner building on landscape heritage, for establishing the methodology of spatial planning, for his exemplary work in reviving the traditions of the Hungarian vineyard landscape, and for his research and publication work".